

Ramazan Özgan'a Armağan Festschrift für Ramazan Özgan

(AYRIBASIM / OFFPRINT)

Yayına Hazırlayanlar/Herausgeber
Mustafa Şahin
İ. Hakan Mert

İçindekiler / Inhalt

Önsöz/Vorwort	vii
Giriş/Zum Geleit	xi
Ramazan Özgan'ın Yayınları/Publikationen von Ramazan Özgan	xv
Alanyalı, Hüseyin Sabri/ <i>Die Herakles-Telephos-Gruppe von Nakoleia in Phrygien</i>	1
Arslan, Nurettin/ <i>Die Lokalisation von Paisos</i>	9
Bammer, Anton/ <i>Zu Kleinasiatischen Monumentaltären</i>	15
Berns, Christof/ <i>Ein Säulenmonument in der Nekropole von Knidos</i>	29
Böhlendorf-Arslan, Beate/ <i>Kinderwelten in Byzanz - Spielzeug aus Ton</i>	45
Bruns-Özgan, Christine/ <i>Ein Späthethitisches Relief Persischer Zeit?</i>	53
Büyükkolancı, Mustafa/ <i>Eski Efes - Ayasuluk Tepesi</i>	65
Diler, Adnan/ <i>Karya Bölgesi Zeytin ve Üzüm Presleri</i>	79
Ehrhardt, Wolfgang/ <i>Betrachtungen zum Alexandermosaik</i>	87
Geominy, Wilfred/ <i>Zur Knidischen Aphrodite</i>	99
Hertel, Dieter/ <i>Fiktionalität und Realität im Kontext Topographischer Bzw. Architektonischer Angaben der Ilias</i>	119
Hesberg, Henner von/ <i>Kerbschnittornament - Technik Oder Stil?</i>	135
Himmelmann, Nikolaus/ <i>Symphosionfragen</i>	149
Işık, Fahri/ <i>Die Anfänge der Grossplastik Ioniens</i>	167
Jenkins, Ian/ <i>The Relief of the Dancing Nymphs from a Nymphaeum at Knidos</i>	181
Krug, Antje/ <i>Hygieia Panthea</i>	193
Mandel, Ursula/ <i>Hochhellenistisches in Athen</i>	207
Mert, İ. Hakan/ <i>Knidos Korinth Tapınağı</i>	229
Muss, Ulrike/ <i>Das Artemision von Ephesos in Römischer Zeit</i>	249
Önal, Mehmet/ <i>Aphrodite (Venüs) Betimli Zeugma Mühür Baskıları</i>	265
Pastutmaz-Sevmen, Deniz/ <i>Knidos Dionysos Terası Stoasında Bulunan Bir Grup Kandil Işığında Romanesis Atölyesi ve Özellikleri</i>	283
Raeck, Wulf/ <i>Über die Ähnlichkeit Antiker Porträts</i>	291
Reinsberg, Carola/ <i>Demeter, Artemisia und die Piastas Augustae. Zur Spatklassischen Statue der 'Orans'</i>	297
Saraçoğlu, Ash/ <i>Grek Dünyasında Ölüler Ülkesi ve Ölümsüz Tanrılar</i>	317
Schmaltz, Bernhard/ <i>Ein Kopfloser Held? Bemerkungen zum Fechter Borghese</i>	335
Söğüt, Bilal/ <i>Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki M.Ö. 1. - M.S. 1. Yüzyıla Ait Bezemeli Mimari Elemanlar</i>	349
Söldner, Magdalene/ <i>Totendarstellungen von Menschen und Homerischen Helden in der Attischen Kunst</i>	373
Strocka, Volker Michael/ <i>Eine Hellenistische Romastatue in Paris</i>	391
Stutzinger, Dagmar/ <i>Eine Karische Keramik des Frühen 6. Jh. v. Chr. im Archäologischen Museum Frankfurt</i>	401
Sahin, Mustafa/ <i>Pisidia Antiocheiası'ndan Yayınlanmamış Bir Mark Aurel Portresi</i>	421
Şimşek, Celal/ <i>Lykos Laodikeiası'ndan Yüksek Kabartmalı Friz Bloğu</i>	433
Ünal, Ahmet/ <i>Doğu Akdeniz, Kilikya ve Güney Anadolu Sahillerinde Grek Varlığı Sorunu</i>	453
Voutiras, Emmanuël/ <i>Beobachtungen zu Einem Athenischen Kosmetenporträt</i>	475
Yılmaz, Mustafa/ <i>Isauria Bölgesi Savaş Aletleri ve Savaşçı Kabartmaları</i>	483

ISBN 975-807-115-7

© 2005 Ege Yayınları • İstanbul
All rights reserved

Printed in Turkey by Graphis Matbaa
Printed on fade resistant and archival quality paper (PH 7 neutral)

Dağıtım / Distribution
Zero Prod. Ltd.

Aslan Yatağı Sokak, Sedef Palas, 35/2 Cihangir 34433 İstanbul - Turkey
Tel: +90 (212) 249 0520 - 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209
e.mail: zero@kablonet.com.tr aboratav@tayproject.org

HIERAPOLIS ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ M.Ö. 1. - M.S. 1. YÜZYILA AİT BEZEMELİ MİMARİ ELEMANLAR

Bilal Sögüt*

Hierapolis¹ Çökelez Dağı'nın batı yamacında, Lykos Vadisi'ne hakim, sıcak su kaynakları ve zehirli gazların çıktığı bir yerde kurulmuştur². Kent Hippodamik planlı, Hellenistik Dönem'de kurulmuş bir yerleşim olmasına rağmen, bugüne kadar mezarların dışında Hellenistik Dönem'e ait bir yapı kalıntısı tespit edilmemiştir³. Kentte kalıntıları görülen yapılar Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemleri'ne aittir⁴. Hierapolis hem Hellenistik hem de Roma Dönemi'nde dini yönüne bağlı olarak hep önemli olmuştur. Özellikle Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren öneminin arttığı ve pek çok yapının inşa edildiği anlaşılmaktadır⁵.

Lykos Vadisi'ndeki kentlerde Augustus Dönemi ile birlikte yoğun bir imarın başladığı görülmektedir. Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemleri'ne ait imar faaliyetlerinde, bölge şehirlerini yerle bir eden, M.Ö. 27, M.S. 47 ve M.S. 60 yılı depremleri⁶ ve bu depremlerin sonrasındaki yeniden ayağa kaldırma önemli olmuştur. Özellikle Hierapolisteki imarda, depremlerin yanı sıra, Lykos Vadisi ve bölge için kentin dini bir öneme sahip olmasının da payı büyüktür. Hierapolis'deki M.S. 1. yüzyıla ait imarın aşamaları, Apollon Kutsal Alanı içindeki Kehanet Yapısı⁷ kalıntıları arasında açık bir şekilde görülmektedir. Depremlerin çok olduğu

* Yrd. Doç. Dr. Bilal Sögüt, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü DENİZLİ.

Dipnotlardaki kısaltmalarda "Archäologischer Anzeiger 1997, 611 vd." da önerilenler dikkate alınmıştır.

¹ Hierapolis hakkında bkz. W. Ruge, "Hierapolis", RE VIII.2, 1913, 1404-1405; K. Belke - N. Mersich, Phrygien und Pisidien, TIB 7, (Denkschr. ÖAW. phil. hist. Kl.211), (1990), 268-272; F. D'Andria, "Hierapolis of Phrygia: its evolution in Hellenistic and Roman times", Urbanism in Western Asia Minor, Ed.: D. Parrish, 2001, 97 vd.; F. D'Andria, Hierapolis of Phrygia (Pamukkale) (2003).

² D. Magie, Roman Rule in Asia Minor to the end of the Third Century After Christ (1950), 128; E. Akurgal, Anadolu Uygarlıkları (1995), 390. Kentin Bergamalılar tarafından kurulduğu ve Bergama'nın efsanevi kurucusu Telephos'un karısı Hiera'dan dolayı kentin isminin Hierapolis olduğu düşünülmektedir. Ancak bunun ile ilgili bilgiler kesin değildir. Çünkü kentin Seleukos kuruluşu olabileceği ile ilgili veriler de bulunmaktadır. Ayrıca kentin kutsallığının hep ön planda olması ve burada çok tapınağın varlığının bilinmesi nedeniyle; kentin kutsal anlamında "Hiera" dan dolayı Hierapolis ismini almış olma ihtimali daha yüksektir.

³ E.E. Schneider, "La necropolis di Hierapolis di Frigia", MonAnt 48, 1972, 127 vd.; D. D. Rochetta, "Eski Mezarlıklar", Hierapolis di Frigia 1957-1987, 1987, 110; C. Şimşek, Hierapolis Güney Nekropolü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1997, 16-18, 103 vd, Kat. No: 10-14, 16, 19-23, 42-52, 56-59, 61-62, 65-66, 91, 94-99, 106, 116, 121-122. Ayrıca Kuzey Nekropolü'nde Denizli Müzesi Müdürlüğü uzmanlarından H. Yıldız başkanlığında başlayan ve A. Ceylan tarafından devam ettirilen kazı, restorasyon ve çevre düzenleme çalışmalarında da Hellenistik Dönem'e ait açılmamış mezarların varlığı tespit edilmiştir.

⁴ Kentteki yapılar hakkında bkz. D'Andria 2001, 97 vd.; D'Andria 2003.

⁵ Hierapolis Roma Dönemi'nde Apollon kültü ile ilgili büyük oyunlara ev sahipliği yapmıştır. Bunlardan Apolloneia Pythika Oikoumenika ve Chrysopteros gibi oyunların, özel olarak planlanmış olan agorada yapıldığı anlaşılmaktadır (D'Andria 2001, 10-104). Agoranın doğu kenarındaki oturma basamakları; bu ve benzeri oyunların düzenlenebilmesi için özellikle inşa edilmiş olmalıdır. Hierapolis Agorası bu yönü ile alışılmış agoralardan ayrılmaktadır.

⁶ Hierapolis ve çevresindeki depremler için bkz. C. Humann-vd., Altertumer von Hierapolis, (1898), 23-24; D. Magie 1950, 564; D.D.B. Ferrero, "Hierapolis", Aslantepe, Hierapolis, Iasos, Kyme. Türkiye'deki İtalyan Kazıları, (1993), 110; E. Guidoboni, Catalogue of Ancient Earthquakes in the Mediterranean Area up to 10th Century, (1994), 174-177, 188-190, 194-195; H. Malay, "Miletos ve Civarındaki İki Büyük Deprem", Milet Müzesi Yılığ 4, 2000, 37; C. Şimşek - A. Ceylan, "Laodikeia'da Tespit Edilen Bir Deprem ve Diocletianus'a İthaf Edilen Bir Yazıt (Lykos Laodikeia'sı)", Archivum Anatolicum IV.1, 2003, 155.

⁷ Bu yapı önceki çalışmalarda Apollon Tapınağı olarak tanımlanmıştı. Hierapolis Kazı Başkanı F. D'Andria 2002 yılı kazı sezonunda burasının tapınak olmayıp bir Kehanet Yapısı olduğunu belirlemiştir. Bkz. D'Andria 2003, 228-231.

bir kentte yeni yapıların inşasında önceki yapılara ait mimari elemanların devşirme malzeme olarak tekrar kullanılması, bu parçaların günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır⁸. Mermer, bölge kentlerinde az bulunan ve pahalı bir malzeme olduğu için, mimari elemanların mümkün olduğunca birden fazla kullanılması yoluna gidilmiştir. Bunun içindir ki; bazı mermer mimari blokların iki, bazen de üç defa kullanıldığı dikkati çekmektedir. Bu ve benzeri şekilde, Hierapolis içinde ve çevre yerleşimlerdeki farklı yapılara ait, çoğunluğu devşirme olarak kullanılmış bezemeli mimari parçalar, değişik tarihlerde Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ne getirilmiştir⁹.

Bu çalışmada, Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki bezemeli mimari bloklardan M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 1. yüzyıllara ait olanları inceleyerek, Hierapolis ve çevresinde Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemi imar faaliyetlerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Burada Müze bahçesinde tespit edilen bezemeli 15 mimari eleman incelenmiştir¹⁰. İncelenen Korinth, köşe plaster ve İon sütun başlıkları, arşitrav-friz ve taç blokları üzerinde akantus yaprağı, lotus, açık ve kapalı palmet,

yumurta dizisi, lesbos kymationu ve ranke bezemesi bulunmaktadır.

1- Korinth Başlıkları

Kb1 numaralı başlığın üst kısmı kırık olmasına rağmen, başlığın düzenlemesi ve yaprakların işlenişinde Hellenistik bir betimleme görülmektedir (Res.1). Başlığın alt sıra yapraklarındaki gözlerin yaprağın iç kısmına doğru kademeli olarak uzaması, M.Ö. 100 yıllarına tarihlenen Lagina Hekate Tapınağı başlıklarında¹¹ görülmeye başlar ve sonra M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısında uzunluğu biraz kısalarak Mylasa Menandros Anıtı Korinth başlığında¹² U şeklini alır. Kb1 numaralı başlığın yaprak gözlerinde görülen uzama; Lagina Hekate Tapınağı başlıklarındaki gözlerin önce iki oyuk şeklinde açılıp, sonra bunların birleştirilmesinden oluşan uzama ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Yalnız buradaki yaprakların ve gözlerin işlenişi, Lagina Hekate Tapınağı başlıklarından sonradır ve Mylasa Menandros Anıtı başlığına doğru gidişi göstermekle birlikte, o döneme de yarmaz. Yaprakların betimlenişi, Efes Oktogon Mezar Anıtı

⁸ Kehanet Yapısı'nın naos duvarlarındaki devşirme mimari bloklar tekrar kullanıldığı şekilde, *in situ* olarak durmaktadır.

⁹ Hierapolis Arkeoloji Müzesi 1984 yılında açılmıştır. Bu müzede, Hierapolis Antik Kenti ve Denizli il sınırları içindeki yerleşimlerden, değişik yollarla gelen eserler bulunmaktadır. Bu eserler arasında önemli bir grubu bezemeli mimari bloklar oluşturmaktadır. Bunların büyük bir çoğunluğu kırık ve parçalar halinde olduğundan, etütlük eserler olarak değerlendirilip, envanter numarası verilmemiştir. Böylece mimari elemanlardan daha önce yayınlananlar hariç, çoğunluğunun nerede bulunduğu ve hangi yerleşim ya da yapılara ait olduğu belirli değildir. Bunlardan kitabeli arşitrav-friz bloğu Güney Bizans surunun kule dolgusunda (B. Söğüt, "Phrygia Hierapolis'inde Yeni Bir Çeşme Anıtı", *Archivum Anatolicum* 5, 2002, 193 vd.), İon başlıkları Apollon Kutsal Alanı (D.D.B. Ferrero, "Architettura di eta'Flavia a Hierapolis di Phrigia", *Anadolu (Anatolia)* 23, 1997, 241-243, Fig.7-8; D.D.B. Ferrero, "Architettura e decorazione di eta'Flavia a Hierapolis di Phrigia", *Hierapolis Scavi e Ricerche* IV, 2002, 20-21, Fig.32-34.) ve Roma Hamamı'nda (C. Şimşek, "III. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", VI. MKKS, 1996, 224, Res.9-11, 13-14; C. Şimşek, "IV. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı, VII. MKKS, 1997, 3-4, 7, Pl.3, Res.7-8, 10-12), iki taç bloğu Hierapolis Nekropolünde (V.M. Strocka, "Die Frühesten Girlandensarkophage. Zur Kontinuität der Reliefsarkophage in Kleinasien Während des Hellenismus und der Frühen Kaiserzeit", *Studien zur Religion und Kultur Kleinasien. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28 Februar 1976*, II, (Ed.: S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner), 1978, 902, Abb.18) ve bir taç bloğunun ise Roma Hamamı Kazısı'nda bulunduğu bilinmektedir.

¹⁰ Çalışmalarım esnasında yardımlarını esirgemeyen Müze Müdürü H. Hüseyin Baysal, Arkeologlar H. Yıldız – A. Ceylan ve S. Yılmaz ile diğer müze elemanlarına tekrar teşekkür ederim. Ayrıca Müze Müdürlüğü adına Roma Hamamı'nda yürüttükleri kazılarda bulunan bezemeli mimari elemanları çalışabilmem için izin veren C. Şimşek ve A. Ceylan'a ayrıca teşekkür ederim. Hierapolis kenti içinde bulunan ve çalıştığım döneme ait eserleri değerlendirmeye alma ve çalışma iznini veren Prof. Dr. D.B. Ferrero ve Prof. Dr. F. D'Andria'ya, çalışmalarım esnasındaki yardımları için Arş. Gör. T. Sezgin ve Yüksek Lisans öğrencisi Z. Gider'e çok teşekkür ederim.

¹¹ A. Schober, *Der Fries des Hekateions von Lagina*, *IstForsch* 2 (1933), 18-19, Abb.7-8; Y. Boysal, "Die Korinthischen Kapitelle der Hellenistischen Zeit Anatoliens", *Anadolu (Anatolia)* 2, 1957, 128, Taf.16c-d; Y. Boysal, "Kuzey Karia Hellenistik Tapınaklarına Kısa Bir Bakış", X. Türk Tarih Kongresi - I, 1994, 322-323, Lev.82, Res.6a-b; F. Rumscheid, *Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus I-II* (1994), 132-133, Taf.69.1-2.

¹² Boysal 1957, 130, Taf.17; Rumscheid 1994; 32, Taf.109.2.

başlıkları¹³, Eleusis'teki Küçük Propylaia¹⁴ ve Myrina¹⁵ başlıklarına göre daha doğal, birbirlerine daha yakın olmasına rağmen, bunların yaprak yüzeyindeki derin ve dar kanallar, Kb1 numaralı başlıkta görülmez. Bu nedenlerle Kb1 nolu başlık; M.Ö. 1. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen Myrina¹⁶ başlığına yakın ama, M.Ö. 50-49 yıllarına tarihlenen Eleusis Küçük Propylaia ve M.Ö. 1. yüzyıl ortalarından sonraki ilk yirmi yıl içerisine tarihlenen Efes Oktogon Mezar Anıtı¹⁷ başlıklarından daha önce olmalıdır. Bu örneklerle göre Kb1 numaralı başlık, M.Ö. 80 yılından sonraki ilk 30 yıl içerisine tarihlenebilir.

Kb2 numaralı başlıkta kırık ve aşınmalar olmakla birlikte, korunmuş olan akantus yaprağı uç kısmı ve özellikle yumurta dizisi başlığın dönemini belirlemek için yeterli gözükmektedir (Res.2). Bu başlıktaki yumurta dizisinin yüzeyelliği, yumurtaların yarım ve üst yüzeylerinin düz verilmesi, kabukların üst kenarlarının sivri oluşu ve kabuklar arasındaki okun eşit genişlikte düz olarak aşağı inmesi, M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısına ait betimlemelerdir. Kalathos üzerinde yaprakların korunan kısımlarındaki gözlerin kenarları ve gözlerden orta damara doğru giden bölümün etli yapılma-

sında, Geç Hellenistik Dönemi'nin doğal ve düzenli betimlenişini görmek mümkündür. Kb2 numaralı başlığın akantus yapraklarının, M.Ö. 1. yüzyıl ortalarından sonraki ilk yirmi yıl içerisine tarihlenen Efes Oktogon Mezar Anıtı başlıklarına uzak olmadığı anlaşılmaktadır. Augustus Dönemi başları veya bu dönemin hemen öncesine tarihlenen akantus frizinde¹⁸ yaprak yüzeylerinde görülen yüzeyelliğin yerini, bu başlıkta derin olmayan kanalların almış olması; Kb2 numaralı başlığın bunlara yakın ama daha sonra olabileceğini düşündürmektedir.

Yumurta dizisine göre; Kb2 numaralı başlık ile aynı tarihlerden olabilecek bir bezeme Bergama Asklepon ve Lagina Hekate Kutsal Alanı'nda bulunmuştur. Üzerindeki kitabelere göre; M.Ö. 10 - M.S. 10 yıllarına tarihlenen Bergama Askleponu'ndaki geison sima bloğunda konsol altındaki akantus yaprağı ile konsol kenarındaki¹⁹ ve Hekate Kutsal Alanı'nda Augustus'a ait olan naiskosun üst yapısının arşitrav tacındaki yumurta dizisinin işlenişi²⁰, Kb2 numaralı başlık ile aynı dönemden olmalıdır. Yumurta dizisinin haricinde, Pisidia Antiocheia²¹ ve Ankara²² Augustus Tapınakları'nda görülen ve Sagalassos Yukarı Agora Onurlandırma Sütunları²³ ve Aşağı Agora Güneybatı Kapısı

¹³ W.D. Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle, Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*, RM Erg. 16, (1970), 79-80, Taf.21.1; V. İdil, "Anadoluda Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları", *Anadolu (Anatolia)* 20, 1984, 4, Lev.1.2; C. Berns, *Untersuchungen zu den Grabbauten der frühen Kaiserzeit in Kleinasien*, AMS 51, 2003, 197.

¹⁴ Arşitrav üzerindeki yazıtı göre yapıya M.Ö. 49 yılında başlanmıştır. Bkz. H. Hörmann, *Die Inneren Propyläen von Eleusis* (1932), 57, Taf.47, 49b; Th. Kraus, *Die Ranken der Ara Pacis* (1953), 38, Taf.8; Heilmeyer 1970, 54; İdil 1984, 5.

¹⁵ Boysal 1957, 132, Taf.18, 19a; Heilmeyer 1970, 78, Taf.20.2; W. Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos. Sonderschriften. Herausgeben vom Österreichischen Archäologischen Institut in Wien* 16, (1974), 129; İdil 1984, 3, Lev.1.4; Rumscheid 1994, Taf.110.2-4.

¹⁶ Ch. F. Leon, *Die Bauornamentik des Trajansforums und Ihre Stellung in der Früh und Mittelkaiserzeitlichen Architekturdekoration Roms* (1971), 158; İdil 1984, 3-4. W.D. Heilmeyer bu eseri Geç Hellenistik Devir örnekleri arasında ele almıştır (Heilmeyer 1970, 78).

¹⁷ E. Weigand, "Baalbek und Rom, Die Römische Reichskunst in Ihrer Entwicklung und Differenzierung", *JdI* 29, 1914, 52; Alzinger 1974, 42; İdil 1984, 5.

¹⁸ Alzinger 1974, 118-119, Abb.145; Rumscheid 1994, II:20, Taf.45.5.

¹⁹ Bezemeler ve tarihlendirilmesi için bkz. Ch. Habicht, *Die Inschriften des Asklepieions*, AvP VIII.3, (1969), 39-41, Taf.6, no:19.

²⁰ Augustus'a ait naiskosun bezemeleri ve kitabeleri için bkz. A.A. Tırpan - B. Söğüt, "Koranza Kazısı 1998", 21. Kazı Sonuçları Toplantısı - 2, 2000, 156, Res.9; M.Ç. Şahin, "New Inscriptions from Lagina, Stratonikeia and Panamara", *EpigAnat* 34, 2002, 4, no:4.

²¹ Heilmeyer 1970, 81-84, Taf.8.3-4; M. Lyttelton, *Baroque Architecture in Classical Antiquity* (1974), 58, Fig.65; M. Büyükkolancı, *Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, İstanbul, (1996), 61-63, Lev.5.4; Rumscheid 1994, 6-7, Taf.6.1-4, 7.1-3, 8.1; S. Mitchell - M. Waelkens, *Pisidian Antioch. The Site and Its Monuments* (1998), 126, 134, Fig.85-86, 98.

²² İdil 1984, 8-9, Lev.3.2, 4.1; M. Waelkens, "The Imperial Sanctuary at Pessinus: Archaeological, Epigraphical and Numismatic Evidence for its Date and Identification", *EpigAnat* 7, 1986, 57-58; Rumscheid 1994, 6-7, Taf.5.6-8, 6.1-2.

²³ L. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study* (1997), 46-49, Pl.13.2, 15.2, 16.1-2.

başlıklarında²⁴ çok belirgin olan yaprağın kalathos yüzeyinden oldukça kabarık yapılması, Kb2 numaralı başlıkta tam görülmemektedir. Yalnız yaprakların kalathos yüzeyinden yavaş yavaş ayrılmaya başladığı dikkati çekmektedir. Bu örneklerle göre Kb2 numaralı başlık M.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlenebilir.

KÇb1 numaralı başlığın dönemi ile ilgili değerlendirme yapabileceğimiz bölüm kalathosta alt sıradaki akantus yapraklarıdır (Res.5). Akantus yapraklarının işlenişi, buradaki diğer Korinth başlıklarında bulunan yaprakların işlenişine yakın benzerlikler göstermektedir. Augustus Dönemi'ne tarihlenen Bazilika başlıklarında²⁵ da dikkati çeken; yaprak yüzeyi, kanallar, gözler ve göz kenarları gibi benzer özellikler bu başlıkta da görülmektedir. Bunlara göre KÇb1 numaralı başlık Augustus Dönemi'nde inşa edilen çifte sütunlu bir yapının başlığı olmalıdır. Yine başlığa göre bu yapının tam bitirmediği anlaşılmaktadır (Res.6). Bu başlığın ait olduğu bina kentte var olan farklı yapılardan birisidir. KÇb1 numaralı başlığın gözleri kenarında bulunan ip şeklindeki profil, Kb3 ve 4 numaralı başlıklarda görülmeye devam edecektir.

Burada aynı döneme ait başka yapıların varlığı da anlaşılmaktadır. Bu yapılardan birisi de Kb3 numaralı başlığın ait olduğu binadır. M.S. 1. yüzyılın içerisinde yaygın olarak Dor nizamında kullanıldığını gördüğümüz bu tip başlıklar, burada Korinth nizamında kullanılmıştır. Dor düzenine ait bu sütun başlıklarının bir benzeri Hierapolis'teki Apollon Kutsal Alanı çevresinde, Nero Depremi'nden (M.S. 60) sonraki Flaviuslar Dönemi'ne tarihlen-

dirilen Dorik portükoda görülmektedir²⁶. Ancak bu başlıklar Apollon Kutsal Alanı Stoası'nın başlıklarından farklıdır. Bu tip başlıkları çok katlı yapının alt katlarında da görmek mümkündür²⁷. Kb3 numaralı başlık Apollon Kutsal Alanı Stoası'nda kine benzer bir yapıya ait olabileceği gibi, henüz yeri tespit edilmemiş olan çok katlı bir yapıya da ait olabilir.

Kb3 numaralı başlığın alt kenarında bulunan yumurta dizisi Augustus Dönem'i özellikleri göstermektedir (Res.3). Kenger yapraklarının her iki kenarından gelip, orta damar kenarında tabana kadar inen, kenarda derin, ortada yüzeysel kanallar ile büyük ve derin damla şeklindeki gözler; Efes Oktogon Yapısı'na ait Korinth başlıklarında görülmeye başlanmakta²⁸ ve sonrasında devam etmektedir. Kb3 numaralı başlığın akantus yapraklarının yüzeylerinde görülen çok yarıklı kabarık ve gözlerin kenarlarının bir ip şeklinde kabarık olarak çevrilmesi, yapraklardaki canlılık burada açık bir şekilde görülmektedir. Pisidia Antiocheia Augustus Tapınağı'ndaki akantus yaprakları ile benzerlikler vardır. Sagalassos'ta Augustus Dönemi sonuna tarihlenen, Yukarı Agora'da bulunan Hatıra Sütunları Başlıkları'nın²⁹ ve aynı kentte Aşağı Agora Güneybatı Kapısı Başlığı'nın³⁰ yaprakları, bu örneğe göre daha güçlü durmakta ve aynı şekilde kalathosdan ayrılmıştır.

Kb4 numaralı başlığın (Res.4) dönem olarak benzerleri Efes başlıkları arasında bulunmaktadır³¹. Yalnız bu başlıkta Efes Başlıkları'na göre kanalların derinleştiği ve uzadığı dikkati çekmektedir. Yaprakların uç kısımlarının kalathos üzerinden

²⁴ Vandepuut 1997, 58-63, Pl.22.1-2.

²⁵ Alzinger 1974, 89, Abb.120; W. Alzinger, "Grabungen in Ephesos von 1960 bzw.1970: Das Regierungsviertel", ÖJh 50, 1975, Beib., 259-260; Rumscheid 1994, I:16-17, II:17-18, no:44; Vandepuut 1997, 33.

²⁶ D'Andria 2003, 136, Fig.119.

²⁷ Aphrodisias Sebasteion'unun birinci katında görülen düzenleme, bu tür uygulamaların en güzel örneklerinden birisidir. Bkz. U. Outschar, "Betrachtungen zur Kunstgeschichtlichen Stellung des Sebasteions in Aphrodisias", Aphrodisias de Carie. Colloque du Centre de Recherches Archeologiques de l'Universite de Lille III, 13 Novembre 1985, Ed.: J. Geniere - K. Erim, Paris, 1987, 108, Abb.5.

²⁸ Alzinger 1974, 84-85, 129, no:3, Abb.109; Heilmeyer 1970, 79-80, Taf.21.1; İdil 1984, 4-5, Lev.1-2; Rumscheid 1994, 312, Taf.41.4.

²⁹ Vandepuut 1997, 46-49, Pl.13.2, 15.2, 16.1-2.

³⁰ Vandepuut 1997, 58-63, Pl.22.1-2.

³¹ Alzinger 1974, 86, 88-89, no:8, 12-13, Abb.114, 118-119.

hafif olarak dışarıya doğru sarkması ve üst yaprakların alt yaprağın ortası hizasında büyümeye başlaması³² ve kaulisin kısa yapılması Milet Delfinion³³ ve Aphrodisias Odeon'u³⁴ başlıklarında görülmeye başlamaktadır.

Yaprakların ve gözlerin işlenişi, kaulis ve heliksin verilmesi bakımından başlığımıza yakın örneklerden birisi Efes'te Yukarı Agora'nın kuzeyinde bulunan Bazilika'nın başlıklarıdır³⁵. Bazilika'nın başlıkları M.S. 30 yılından sonraki Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilmiştir³⁶. Bu döneme yakın olduğu düşünülen Efes'te Arkadiana³⁷ ve Hierapolis Apollon Kutsal Alanı'nda³⁸ bulunan başlıklara göre, Kb4 numaralı başlık geç gözükmetedir. Kb4 numaralı başlık, aşağıda yazıtı ile Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilebileceğini düşündüğümüz Apollon Kutsal Alanı'nda bulunan Ion başlıklarının akantus bezemelerine yakın gözükmetedir. Farklı düzenlere ait bu iki yapının, aynı dönemin imarları olduğunu söylemek mümkündür. Bu örnekler göre Kb4 numaralı başlık M.S. I. yüzyıl 2. çeyreğinden Korinth düzeninde bir yapıya ait olmalıdır.

2- Köşe Plaster Başlıkları

Kb3 (Res.5) ve KKPb1 (Res.7) numaralı başlıkların akantus yapraklarının canlı ve kabarık işlenmesi, ilk bakışta Augustus Dönemi bezemelerini çağrıştırmaktadır. Dolgun etli damarlar, yüzeysel

dikenler ve derinde damla gözlerin betimlendiği en güzel örneklerden birisi M.Ö. 4-3 yıllarına tarihlenen Efes Mazeus Mitridates kapısına ait başlıklardır³⁹. Ayrıca aynı betimlemeler; Limyra'daki C. Caesar'ın Kenotafı⁴⁰, Priene Propylonu⁴¹, Ankara⁴² ve Antiocheia⁴³ Augustus Tapınağı'ndaki akantus yapraklarına yakın bir dönemden olduğunu göstermektedir. Ayrıca Kb3 ve KKPb1 numaralı başlıklar, aynı döneme ait farklı yapıların başlıklarıdır.

KKPb1 numaralı bloğa benzer şekilde; Korinth başlığının üst bölümü ve alt kenarda yumurta dizisinden oluşan Korinth başlıkları, Hellenistik Dönem'de görülmektedir. M.Ö. 2. yüzyıla ait altta yumurta dizisi, üstte köşelerde akantus, orta kısımlarda zeminden çıkan volüt yayı, heliks, palmet ve abakus çiçeği şeklindeki betimleme Pergamon Gymnasion'unda bulunmuştur⁴⁴. Hem Kb2 ve Kb3 numaralı başlıklar, hem de KKPb1 numaralı başlıkta görülen düzenleme; M.Ö. 2. yüzyıla ait bir uygulamanın Augustus Dönemi'nde tekrar görülmesi ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmeye devam edecek olan uygulamaların ilk örnekleridir.

KPb1 (Res.8) numaralı köşe plaster başlığı üzerindeki bezemeler, Hierapolis örnekleri arasında, süsleme açısından farklı bir grubu oluşturmaktadır. Süsleme genelinde Hellenistik etkilerin varlığı dikkati çekmektedir. Açık ve kapalı palmet

³² Bu dönemde üst yaprağın alt seviyeden başlaması Aphrodisias başlığı ile görülmeye devam etmektedir (İdil 1977, 9-10, Res.5.2).

³³ G. Kawerau – A. Rehm, Das Delphinion in Milet, Milet I.3, (1914), 145-146, Abb.29-30; Heilmeyer 1970, 85, Taf.23.3; İdil 1984, 9, Res.4.2, 5.1.

³⁴ Heilmeyer 1970, 85-86, Taf.22.1; İdil 1984, 9, Lev.5.2.

³⁵ Heilmeyer 1970, 85; Alzinger 1974, 89, Abb.120; İdil 1984, 10, Res.20; Vandeput 1997, 33.

³⁶ İdil 1984, 11-12.

³⁷ Heilmeyer 1970, 85, Taf.22; Alzinger 1974, 87, Abb.116; İdil 1984, 10, Lev.5.3.

³⁸ Heilmeyer 1970, 85, Taf.22.3.

³⁹ Alzinger 1974, 9, Abb.134.

⁴⁰ Rumscheid 1994, 24-25, Taf.77.3.

⁴¹ Rumscheid 1994, Taf.160.2.

⁴² Rumscheid 1994, 6, Taf.4.1, 5, 5.6-8.

⁴³ Heilmeyer 1970, 81, Taf.8.3-4; Lyttelton 1974, 58, Fig.65; Büyükkolancı 1996, 61-63, Lev.54; Mitchel – Wealkens 1998, 126, 134, Fig.85-86, 98; Rumscheid 1994, 6-7, Taf.6.1-4, 7.1-3, 8.1.

⁴⁴ W. Dörpfeld, "Die Arbeiten zu Pergamon 1904-1905", AM 32, 1907, 197, Abb.8; E. Mercklin, Antike Figüralkapitelle (1962), 275, Abb.1265; Rumscheid 1994, II:60-61, Taf.132.5-6.

yaprakları üzerindeki yüzeysel kanallar, yarımdan fazla yüzeysel işlenmiş yumurtalar, üst yüzeyi bıçak ağzı şeklinde yapılmış olan kabuklar en belirgin şekilde, üzerindeki kitabe ve kitabe ile uyumlu bezemeleri ile Augustus Dönemi'nde inşa edildiği bilinen Lagina Hekate Propylonu anta başlığı bezemelerinde görülmektedir⁴⁵. M.S. 1. yüzyıl başlarında, Hierapolis yapılarında görülen kabarık ve gösterişli Roma etkilerinin yerine halen daha Hellenistik Dönem sadeliği ve dönemin yüzeyselliğinin görülmüş olması nedeniyle KPb1 numaralı başlık M.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğinden olmalıdır.

3- Ion Başlıkları

Müze Bahçesi'nde bu çalışma kapsamına giren iki farklı Ion başlığı grubu bulunmaktadır. Bunlardan birisi, Apollon Kutsal Alanı içindeki çalışmalarda bulunup (Ib1 ve Ib2)⁴⁶, Apollon Tapınağı'ndan olduğu belirtilen başlıklardır⁴⁷ (Res.9-11). Diğeri de, Güney Roma Hamamı Kazısı'nda bulunan⁴⁸ (Res.12-14); ölçü ve süslemelerine göre ayrı bir yapıya ait oldukları düşünülen başlık (Ib3, Ib4, Ib5) ve başlık parçalarıdır⁴⁹.

Ib3-5 numaralı Ion başlıkları üzerindeki süsleme-

lerin işlenişi, Ib1-2 numaralı başlıklara göre, yakın ancak erken özellikler göstermektedir. Bu iki grup başlıklar arasında ölçü farklılığının dışında, dönemlerini belirlemek için kullanabileceğimiz bezeme; her iki tip başlığın yastık üzerindeki sağlam akantus yaprakları ile Ib1 ve Ib2 numaralı başlıkların abakusundaki lesbos kymationlarıdır. Bu iki süsleme arasındaki en belirleyici özellik akantus yapraklarında görülebilir. Güney Roma Hamamı'nda bulunan başlık (Res.13) ve başlık parçalarının (Res.14) yastık kısmında bulunan akantus yapraklarında, dolgun yuvarlak yüzeyli damarlar ve damla şeklinde gözler vardır. Bu süslemelerin benzerleri; Augustus Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis'teki çeşme anıtına ait AF1 numaralı arşitrav-frizin⁵⁰ ve yukarıda değerlendirilen Korinth başlıklarının (Kb3, KKPb1) bezemesi ile Efes Agora Bazilikası⁵¹ ve Agora Batı Kapısı⁵² başlıklarında görülmektedir. Augustus Dönemi'ne tarihlenen Efes, Denizli ve Truva Müzesi'ndeki başlıklarda yastık kısmı aynı şekilde akantus yaprakları ile bezenmiştir⁵³. Ayrıca Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı⁵⁴ ile Aphrodisias Aphrodite Tapınağı başlıklarının⁵⁵ bazı örneklerini de aynı grup içerisinde değerlendirmek mümkündür.

⁴⁵ Propylon ve kitabe için bkz. Rumscheid 1994, I, 23; A. A. Tırpan, "Lagina Hekate Propylonu 1996", 19. Kazı Sonuçları Toplantısı-2, 1998, 177, Res.21.

⁴⁶ Ferrero 1997, 241-243, Fig.7-8; Ferrero 2002, 20-22, Fig.32-34.

⁴⁷ D'Andria 2003, 136, Fig.120.

⁴⁸ Güney Roma Hamamı'nda bulunan Ion başlıkları ve bu başlıklar ile ilgili olduğu düşünülen sütun üzerindeki kitabe ilk olarak, hamamda bu bölümün kazısını yapan C. Şimşek tarafından yayınlanmıştır (Şimşek 1996, 221-242; Şimşek 1997, 1-17).

⁴⁹ Hamam kazısında 17 adet Ion başlık ve başlık parçaları tespit edilmiştir. Bu başlıklardan birisi sağlam (Ib3), diğerinin bir köşesi kırık (Ib4) ve bir diğeri de yerde iki parça (Ib5=KG 09) olarak durmaktadır. Geriye kalan 14 parça ise yarıya yakın ve daha küçük parçalardan oluşmaktadır. Hepsi aynı dönem ve aynı yapıya ait başlıklar olup, bunlardan tam ve tama yakın 3 örnek Güney Roma Hamamı içinde durmaktadır. Buradaki tam ve tama yakın Ion başlıkları, Müze Bahçesi'nde olmadığından, buradaki değerlendirmeye dahil edilmiş, ancak kataloga alınmamıştır. Bu başlıklar ile ilgili yeni bir öneri ve değerlendirmeler için bkz. B. Söğüt, "Hierapolis Roma Hamamında Bulunan Ion Başlıkları", 22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2005, Baskıda.

⁵⁰ Söğüt 2002, 193 vd.

⁵¹ Alzinger 1974, 79, Abb.103; Alzinger 1975, 259-260; Rumscheid 1994, II:17-18, no:44.

⁵² Bu başlıklar Erken Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir. Tarihlendirme ve karşılaştırma için bkz. Alzinger 1974, 72-73; Abb.73-75; J. Ganzert, "Zur Entwicklung Lesbischer Kymationformen", JdI 98, 1983, 180-181, Abb.124; Rumscheid 1994, II: 17, Taf.39.5, no:43.

⁵³ O. Bingöl, Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien (1980), 179, 191, 239, Taf.29, 33, no:86, 124, 305.

⁵⁴ Bu tapınağın başlıkları ve bunlar ile ilgili değerlendirmeler için bkz. Ahmet A. Tırpan, Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı (1998), 25-28, Res.74-76.

⁵⁵ Bu tapınağın da Augustus Dönemi'nde inşa edildiği fakat büyük bir yapı olduğu için inşaatının uzun sürdüğü düşünülmektedir. Tapınak ve başlık hakkında bkz. J. Reynold, "Inscriptions and the Buildings of the Temple of Aphrodite", Ed.: C. Roueche - K.T. Erim, Aphrodisias Papers 1. Recent Work on Architecture and Sculpture, JRA Suppl. Series 1, 1990, 37-40; Rumscheid 1994, I:7-8, II:5-6, Taf.9.1-2, no:16.

Hamam içinde bulunan Ion başlığının volütleri arasında bulunan yumurta dizisindeki, yumurta, kabuk ve okların işleniş bakımından yakın örnekler arasında; Efes Tiyatrosunun kuzeyindeki Augustus Dönemi'ne ait Ion başlığı⁵⁶ ve yukarıda belirtilen Denizli, Truva, Aphrodisias ve Stratonikeia Ion başlıkları sayılabilir. Hamamda bulunan örnekler açık bir şekilde, kutsal alanda bulunan başlıklardan daha erken ve Augustus Dönemi'nden olmalıdır.

Ib1 ve Ib2 numaralı Ion başlıkların yastuk düzenlemeleri farklıdır (Res.9, 11). Ancak her iki başlığın yastuk bezemeleri, yumurta dizisi ve lesbos kymationları stil açısından aynı biçimde işlenmişlerdir. Bezemelerde görülen bu yakın benzerlik, başlıkların buluntu yeri ve ölçülerinde de görülmektedir. Bu nedenle her iki başlıkta aynı yapıya ait olmalıdır. Bu başlıklarla birlikte bulunan bir sütun üst tamburu da, bu başlıklarla ölçü ve dönem olarak uyumludur.

Ib1-2 numaralı başlıklar, Augustus Dönemi'ne tarihlenen Efes Agora Batı Kapısı başlıkları⁵⁷ ile genel görünüş olarak aynıdır. Ancak işleniş olarak ona göre geç durmaktadır. Çünkü Ib1-2 numaralı başlıklarda bulunan yaprakların betimlenişinde yavaş yavaş doğallıktan uzaklaşma dikkati çekmektedir. Batı Kapısı başlığındaki yüzeysel dolgun yapraklar, burada derin kanallara, yuvarlak açık gözler ise alt kenarı düz damla şeklinde kapalı gözlerle dönüşmeye başlamıştır. Tama yakın yumurtaların kenarlarındaki kabuk ve oklardaki Augustus Dönemi'nin yüzeyselliğine rağmen, yumurta

ile kabuk arasındaki derin kanallar ve ok uçları daha geç bir dönemi işaret etmektedir. Kabuklar ve taban arasına üçgen olarak köprü şeklinde bağlanan ok uçlarının açık hali de yukarıdaki bezemeleri destekler niteliktedir. Abakustaki lesbos kymationlarında ise Erken İmparatorluk Dönemi biçimini görmek mümkündür⁵⁸. Bu iki başlık ile güçlü benzerlik ve uyumun görüldüğü en açık örnekler ise Aphrodisias Tiberius Portiği Ion başlıklarıdır⁵⁹.

Süslemelerin dışında Güney Roma Hamamı içinde bulunan mimari elemanlar ile ilgili yapılan değerlendirmede; üzerinde Tiberius Dönemi'ne ait kitabenin olduğu tambur ile Ib1 numaralı başlığın aynı sütuna ait olduğu anlaşılmıştır. Hem süsleme hem de epigrafik değerlendirmelere göre Ib1 ve Ib2 numaralı başlıklar Tiberius Dönemi'ne ait olmalıdır⁶⁰.

4- Arşitrav-Friz Blokları

AF1 numaralı arşitrav-frizdeki betimleme ve profil (Res.15-16), diğer iki arşitravdan farklıdır. Frizde yer alan ranke süslemesinin, Geç Hellenistik Devir olarak tarihlendirilen bir örneği Samos'taki Kastro Tigani'de bulunmaktadır⁶¹. Benzer şekilde simetrik olarak devam eden rankelerden M.Ö. 4-3 yıllarına tarihlenen Mazeus ve Mitridates Kapısı⁶² ile Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı frizinde⁶³ görülmektedir. Hierapolis'te bulunan frizde rankeler diğer örneklerle göre daha yatay durmaktadır. Oysa hem Mazeus ve Mitridates

⁵⁶ Alzinger 1974, 74-75, Abb.79; Vandeput 1997, Pl.83.I.

⁵⁷ Alzinger 1974, 72-73, Abb.74-75; Ganzert 1983, 180-181; Rumscheid 1994, II:17, no:43; Vandeput 1997, 37.

⁵⁸ Augustus Dönemi'ne ait lesbos kymationlarından örnek çizimler için bkz. Alzinger 1974, 102, 107, Abb.107.

⁵⁹ M. Waelkens, "Notes d'architecture sur l'agora et le portique de Tibère à Aphrodisias de Carie", Aphrodisias de Carie. Colloque du Centre de recherches archéologiques de l'Université de Lille III, 1987, 123 vd.

⁶⁰ Müze Bahçesi ve Hierapolis Güney Roma Hamamı'nda bulunan Ion Başlıkları ve bunlar arasındaki uyum ile ilgili ölçü ve mimari süslemelerin değerlendirildiği ayrı bir çalışma hazırlandığı için burada tekrar ele alınmamıştır.

⁶¹ Samos Kastro Tigani'de bulunan bir örnek için bkz. U. Jantzen, "Samos 1966", AA 967, 277, Abb.4; R. Tölle-Kastenbein, Das Kastro Tigani. Die Bauten und Funde Griechischer, Römischer und Byzantinischer Zeit, Samos 14, 1974, Abb.78; Rumscheid 1994, Taf.55.4. Ranke frizinin işleniş Augustus Dönemi özellikleri göstermektedir.

⁶² Alzinger 1974, 9-16, Abb.4, 161-163; Rumscheid 1994, II:16-17, Taf.37.1-2.

⁶³ Turpan 1998, 34-35, Çiz.18, Res.31-36.

kapısında, hem de Stratonikeia Augustus-İmparator Tapınağı frizinde rankeler daha çok kıvrımlar yapmakta ve yuvarlak şekiller oluşturmaktadır. Betimleme olarak aynı olmasına rağmen, AF1 numaralı blokta görülen farklılık, rankenin betimlendiği alanın yüksekliğinin az olmasından kaynaklanmaktadır. Ranke frizindeki akantus çanağı ve rankelerdeki akantus yapraklarında görülen damla şeklinde gözler, yuvarlak ve canlı damarlar ile yüzeysel kanalların işlenişi, AF1 numaralı bloğun Augustus Dönemi'nden olduğunu göstermektedir⁶⁴.

AF1 numaralı bloğun arşitrav faskiası üzerindeki kitabeye göre (Res.15); burada henüz yeri bilinmeyen bir çeşme anıtı bulunmaktadır. Bloktaki işlemler anıtın; küçük, muhtemelen tek katlı ve cephesinin sütunlu olduğunu göstermektedir. Bloğun bulunduğu yere göre, bu çeşme anıtı büyük bir ihtimalle henüz kazısı yapılmamış olan kentin doğu kısmında Bizans Suru'na yakın bir yerde olmalıdır⁶⁵.

Ölçü olarak daha büyük olmakla birlikte, tek katlı U planlı çeşme yapısı Geç Hellenistik Devir'den, Sagalassos'ta⁶⁶ ve M.S. 1. yüzyıl sonlarından Pisidia Antiocheiası'nda⁶⁷ bulunmaktadır. Hierapolis Çeşmesi'ni, Hellenistik Devir'de görülen küçük çeşme yapılarının bir devamı, M.S. 1. yüzyılda görülecek olanların da erken örnekleri olarak değerlendirilmek mümkündür.

AF2 numaralı arşitrav-friz bloğu (Res.17) ise, yukarıdaki çeşme anıtından daha sonra inşa edilmiş bir yapıya ait olmalıdır. Bu parça ile ilgili olarak,

tarihlendirme için değerlendirme yapabileceğimiz tek ve en önemli bezeme, frizin köşesindeki akantus çanağı ve buradan çıkan yapraktır. Yaprakta Augustus Dönemi'nin canlı ve dolgun betimlenişini görmek mümkündür. Yalnız Augustus Dönemi örneklerine göre daha yüzeysel durması ve bezemedeki yenilikler açısından Augustus Dönemi içinde M.S. 1. yüzyıl başlarından olabileceğini düşündürmektedir. Dikenlerdeki yüzeysellik, orta damardaki dolgunluk, gözün gerisindeki damarın yayvan ve profilli işlenişi, M.Ö. 1. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlayan⁶⁸ bir düzenlemenin, Erken İmparatorluk Dönemi'ndeki örnekleri olarak değerlendirilebilir. Gözlerin kenarında oluşmaya başlayan çok hafif kenar profilleri buradaki önemli yeniliklerden birisidir. Akantus yaprağının genel işleniş stili açısından daha yakın örnekleri Sagalassos'ta Augustus Dönemi'nin sonuna tarihlenen⁶⁹ Yukarı Agora Güneybatı Onurlandırma Sütunu başlık detaylarında bulunmaktadır.

Gözün gerisindeki damar üzerinde, gözün kenarından itibaren başlayan V şeklindeki yüzeysel kanal Augustus Dönemi'ne tarihlenen, tiyatro yanındaki lahit kapağının ahnlık kısmında⁷⁰ ve Menderes Magnesia'sında, Augustus Dönemi'ne ait Agora Doğu Portikosu'nun Propylon'una ait olan anta başlıkları ve simadaki akantus çanaklarında⁷¹ görülmektedir. Benzer şekilde betimleme Orta ve Geç Augustus Dönemi'ne tarihlenen Efes Agorası Kuzey Portiko'su başlıklarında daha belirgindir⁷². Ancak burada Efes örneğine göre, yaparak yüzeyinin işlenişinde yenilikler görülmektedir. Sonuç olarak bu arşitrav-friz bloğu Geç Augustus-

⁶⁴ Söğüt 2002, 197.

⁶⁵ Söğüt 2002, 198.

⁶⁶ M. Waelkens, "The Excavation of A Late Hellenistic Fountain House and Its Surroundings (Site N). An Interim Report", Sagalassos II. Report on the Excavation Campaign of 1992, (Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 6), 1993, 43-86.

⁶⁷ Mitchell - Waelkens 1998, 196-197, Fig.38.

⁶⁸ M.Ö. 50 yıllarına tarihlendirilen Efes Panayırdağı'daki Tholos'un İon başlıklarında görülmeye başlayan düzenlemeler için bkz. Alzinger 1974, 37-40, Abb.72; Rumscheid 1994, I: 166-167, II: 20, no:52; Vandeput 1997, 36.

⁶⁹ Vandeput 1997, 49.

⁷⁰ Alzinger 1974, 113, Abb.164; Strocka 1978, 898-899, Abb.9-10; Vandeput 1997, Pl.81.2.

⁷¹ Son zamanlarda Augustus Dönemi'ne ait olabileceği tahmin edilmektedir. Bezeme ve bu konudaki yayınlar için bkz. Rumscheid 1994, II: 41, Taf.90.4, 6, 91.1; Vandeput 1997, 36. Bezemelerin işlenişine göre Augustus Dönemi gayet uygun tarih olarak düşünülebilir.

⁷² Alzinger 1974, 87-88, Abb.117.

Tiberius Dönemi'nde inşa edilmiş bir yapıya ait olmalıdır.

AF3 numaralı frizde betimlenen bezeme (Res.18-19), AF1 ve AF2 numaralı blokların bezemelerine uzak değildir. Sadece dönem farklılığına bağlı olarak değişen betimlemeler ön plana çıkmaktadır. AF1 numaralı friz bezemesinde görülen akantus yaprağı çanağının dış kısmını çevreleyen yaprak burada yapılmamıştır. Ayrıca burada yapraklar yüzeysel, yaprak damarları arasındaki kanallar geniş ve genelde gözler kalp şeklinde yapılmasına rağmen, bazı gözlerin alt kısmının düz kesilmesi gibi yenilikleri de görmek mümkündür. Usta, AF2 numaralı bloktaki bezemeyi; AF3 numaralı blokta kendi dönemine uygun şekilde yapmıştır (Res.19). Bu iki süsleme arasında fazla bir dönem farklılığının olduğunu da söylemek zordur. Buradaki akantus yaprağı bezemeleri Tiberius Dönemi'ne tarihlenen⁷³ Sagalassos Aşağı Agora Güneybatı Kapısı'nın konsol altlarındaki⁷⁴ yapraklar ile benzer olmakla birlikte, daha yüzeysel durması ve yaprak damarları arasındaki gözlerin genişlemesi ile sonraki bir aşamayı göstermektedir. Burada Augustus Dönemi'nin kabarık ve canlı yapraklarından uzaklaşmış, daha yüzeysel bir betimleme görülmeye başlanmıştır. Tüm bunlar, AF3 numaralı friz bloğunun Tiberius Dönemi'nden bir yapıya ait olabileceğini düşündürmektedir. AF2 ve AF3 numaralı arşitrav-friz bloklarının iki ayrı atölye tarafından çalışılmış olması önemlidir. Çünkü bu dönemde en azından iki atölyenin varlığı anlaşılmaktadır.

5- Taç Blokları

T1 numaralı blok önemli bir anıtın podyum taç kısmına ait olmalıdır (Res.20). Bu bloğun arka, yan ve üst kenarlarında farklı kenet yerleri dikkati çekmektedir. Bu kenetlerin bazıları bloğun ilk kullanımı ile ilgilidir. Yalnız ön cephede bulunan kenetler, mimari elemanın taç bloğu olarak kulla-

nıldığı döneme ait olamaz. Bunlar, daha sonraki dönemlerde, hamamdaki kullanımından önce de, devşirme malzeme olarak kullanılmış olduğunu göstermektedir. Etrafındaki harçlar ise hamamdaki kullanımı ile ilgili olmalıdır.

T1 numaralı bloğa benzer bir taç bloğu, in situ olarak Lagina Hekate Kutsal Alanı'nda, Augustus Dönemi'nde inşa edildiği düşünülen, altarda görülmektedir⁷⁵. Yalnız T1 numaralı blok Hekate altarına göre daha geç özellikler göstermektedir. Altarda görülen palmetler arasındaki bağlantı T1 numaralı blokta görülmez ve Hekate Altarı'nın yumurta dizisi T1 numaralı bloktakine göre daha yüzeysel yapılmıştır. Bu taç bloğu, Hekate Altarı'ndan daha sonraki bir döneme ait olmalıdır.

T1'deki yumurtalar kabuktan çok derin olmayan, eşit genişlikte bir kanal ile ayrılmıştır. Kabuklar arasındaki okların betimlenişinde Erken İmparatorluk Dönemi özellikleri görülmektedir. İnci-payet bezemesi üzerindeki palmetler aralıklı ve bağımsız olarak yapılmışlardır. Yumurta dizisi, palmet ve inci-payet arasında; üçlü ve uyumlu bir simetri vardır. Betimlemelerin yüzeyselliği ve betimleniş Geç Tiberius ve Claudius Dönemi özellikleri göstermektedir. T1 numaralı bloktaki bezemeler, Hierapolis Apollon Kutsal Alanı içindeki Kehanet Yapısı'nın naosunda bulunan korniş bloğunun bir grubu ile aynı dönemdedir.

Hem profil, hem de bezeme olarak tamamen aynı şekilde düzenlenen T2 (Res.21) ve T3 (Res.22) numaralı bloklar, bir mezar anıtına ait parçalar olmalıdır⁷⁶. Bu parçalar bezeme ve profil olarak bir mezar anıtının podyum taç kısmına ait olabilir. Hem profil, hem de mimari bezemelerdeki işçilik ve kalite parçaların önemli bir anıta ait olduğunu göstermektedir. Geison şeklinde düzenlenmiş olan bu bezemeli taç blokları, profil olarak Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmektedir. Benzer düzenlemeleri; Hellenistik

⁷³ Vandeput 1997, 63.

⁷⁴ Vandeput 1997, 62, Pl.24.1-2.

⁷⁵ Tırpan - Söğüt 2000, 154-155, Res.5.

⁷⁶ Strocka 1978, 902, Abb.18.

Dönem'de Alabanda Bouleuterionu'nda⁷⁷ ve Lagina Hekate Kutsal Alanı'nda Menekles ve Epainetos'un heykel kaidesinde⁷⁸, Roma Dönemi'nde ise Gümüşkesen Mezar Anıtı'nda⁷⁹ görmek mümkündür. Bu blok ile T1 numaralı taç bloğunun yumurta dizisinin betimlenişinde yakın benzerlikler bulunmaktadır. Açık ve kapalı palmetlerin yakın benzerleri ise Apollon Kutsal Alanı içindeki Kehanet Yapısı'nda da bulunmaktadır.

Bu üç taç bloğun tarihleri birbirlerine yakın olmalıdır. Bunlardan T1 numaralı örnek diğer ikisinden biraz erken olmak kaydıyla, her üçü de Tiberius ve Claudius Dönemleri'ne ait (M.S. 1. yüzyılın 2. çeyreği) iki farklı anıtın mimari elemanları olmalıdır.

Sonuç olarak bu çalışma kapsamında Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi'ndeki belirli bir döneme ait bezemeli mimari bloklar incelenmiştir. Çok küçük parçalar ile antik kent içindeki kazı buluntusu olan mimari elemanlardan değerlendirmede bahsedilse bile, kataloga alınmamıştır. Gelecek yıllarda, hem Müze Bahçesi'ndeki yoğun etütlük parçalar arasında, hem de kent içinde; aynı döneme ait yeni mimari parçaların ve yapıların bulunacağı kesindir. F. D'Andria Hellenistik Döneme ait şehirde sadece bir kaç nadir mezar, mezar steli ve seramik parçalarının bulunduğunu belirtmiştir⁸⁰. Ancak bu çalışma, Hierapoliste Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemleri'nde ait Korinth nizamında yapıların yoğunluğunu göstermektedir. Her dönem için zenginlik ve gösterişin simge-

si olan Korinth nizamı, Hierapolis'in zenginlik ve dini önemi ile uyumludur. Tüm bunların dışında Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri'nde, bölgede ve Hierapolis'te yoğun bir imarın olduğunu açık bir şekilde söylemek de mümkündür.

Hierapolis kenti kuruluşundan sonra, M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren, Bergama ile yakın ilişkide bulunmuştur. Ancak Efes'in bir liman kenti olması ve Hierapolis'in de içinde bulunduğu pek çok Lykos Vadisi kentlerinin buradan deniz aşırı ülkelere açılarak mallarını satması, Roma Dönemi'nde ticarete bağlı olarak Efes ile olan ilişkileri daha sıcak tutmuştur. Bu yakın ilişkiler, mimaride de dikkati çekmektedir. Erken İmparatorluk Dönemi'nde Efes dışında, mimari ve bezeme olarak Aphrodisias ile yakın etkileşimlerin olduğu görülmektedir. Lykos Vadisi'nde Hierapolis ve Laodikeia gibi kentlerde çalışan ustalar, Erken İmparatorluk Dönemi'nde Aphrodisias'ın imarında önemli katkılarda bulunmuş olmalıdır. Ayrıca Sagalassos ve Antiocheia ile de ilişkilerin olduğunu söylemek mümkündür.

Hierapoliste M.S. 1. yüzyıl başlarında yapılar vardı. Ancak Augustus Dönemi ile birlikte, dini ve sosyal yapıların inşasında yoğun bir artış başladı. Bu yapıların haricinde, M.S. 1. yüzyılın ilk yarısında halkın zenginliğinin bir göstergesi olan bol bezemeli ve gösterişli mezar anıtları da inşa edildi. Müze Salonu'nda bulunan, farklı ve az görülen mezar anıtı⁸¹, Erken İmparatorlukta Augustus ve Tiberius Dönemi imarının ulaştığı aşamayı açık

⁷⁷ Vandeput 1997, 47, Pl.16.1.

⁷⁸ Lagina Hekate Temenos'u içinde bulunan bu anıt, üzerindeki kitabeye göre M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısında yapılmıştır (A.A. Turpan, "Lagina Hekate Temenosu, Propylon ve Altardaki Kazı Çalışmaları 1997", 20. Kazı Sonuçları Toplantısı-II, 1999, 240, Çiz.1-3, Res.3-8). Ayrıca kitabe ile ilgili olarak bkz. M.C. Şahin, "New Inscriptions from Lagina", *EpigAnat* 29, 1997, 85-86, no:4-5.

⁷⁹ Gümüş Kesken Mezar anıtında, podyum şeklinde yapılan alttaki kriptanın taç kısmında bulunmaktadır. Bkz. H. v. Hesberg, *Römische Grabbauten*, (1992), 150-151, Abb.92; A. Kızıl, *Karya Bölgesi Roma Dönemi Mezar Anıtları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1999, 24, Çiz.2-5, Lev.10b, 11a.

⁸⁰ D'Andria 2001, 100.

⁸¹ Mezar anıtı üzerindeki kabartmalar, konuları ve tarihlendirmeler için bkz. P. Verzone, "Le Campagne 1960 e 1961 a Hierapolis di Frigia", *ASAtene* 23/24 (1961/1962), 1963, 640, Fig.11-12 (M.S. 1. yüzyıl ilk yarısı); Heilmeyer 1970, 84, Taf.21, 5.6 (Claudius); Stroocka 1978, 900-902, Abb.12-17 (M.S. 1. yüzyılın ortalarına doğru); P. Verzone, "Hierapolis di Frigia nei lavori della Missione Archeologica Italiana", *Consiglio Nazionale Della Ricerche*, 1978, 19-20, Fig.20-22; M. Waelkens, *Dokimeion. Werkstatt der repräsentativen Kleinasiatischen Sarkophage*, *AF* 11, 1982, no:17, Taf.1.1-2 (Claudius); C. Başaran mezar anıtının geison-simasındaki lotus-palmet bezemesini incelemiş ve bu süslemenin Geç Claudius Dönemi'ne ait olduğunu belirtmiştir. Bkz. C. Başaran, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi* (1995), 112, 199-200, Lev.32b; D.D.B. Ferrero, "I recenti lavori della Missione Archeologica Italiana a Hierapolis di Frigia, 1978-1980" *Consiglio Nazionale Della Ricerche*, 1985, 72-73, Fig.9; D'Andria 2001, 100-101, Fig.4.5.

bir şekilde gösteren, ihtişamlı ve antik dönemin nadir gömüt evlerinden birisidir.

Kentteki yapılar sık sık depremler tarafından yıkıldı. Fakat her depremin sonrasında, aynı şekilde gösterişli yapılar daha fazlasıyla inşa edildi. Hatta bazı bezemelerde, önceki dönemin düzenlemeleri aynı şekilde devam etti. Daha sonra Flavius Dönemi'nde bezemeli yapılarda bir azalma olmakla birlikte, kentteki imar son hızıyla sürdürüldü. Kentte

görülen süslemelerdeki bu yavaşlama gayet normaldi. Çünkü bu dönemde, özellikle M.S. 60 depreminden sonra, Dorik mimari daha yoğun inşa edildi. Hierapolis'te M.S. 2. yüzyıldan itibaren, Dor düzeni az tercih edilmesine rağmen, Ion, Korinth ve Kompozit düzende yapılar inşa edilme-ye devam etti ve her dönemde kentteki zenginlik, bolluk ve bereket, mimari ve süslemede kendini açık bir şekilde gösterdi.

KATALOG⁸²

I Korinth Başlıkları:

KN 1 (Kb1); Normal Korinth Başlığı Parçası; Res.1

Y:29, AYY:15, ÜYY:20, 3YY:27, ÜG:40, AÇ:32

Kalathos üst kısmı ve abakus kırıktır. Yaprak uçlarında küçük kırıklar ve başlık yüzeyinde aşınmalar vardır. Üç sıra yaprak bulunmaktadır. Kaulis sapı dilimli ve aynı genişlikte yapılmıştır.

KN 2 (Kb2); Normal Korinth Başlığı Parçası; Res.2

Y:40, YY:15, ÜG:43, AÇ:38

Başlığın bir kenarının yarıya yakın kısmı, abakus kenarları kalathosun üst kısmı ile birlikte, bazı yerlerde alt yaprak üstüne kadar kırılmıştır. Yaprak uçlarında ve yüzeylerde aşınmalar vardır. Sütunun alt kısmı ile birlikte yapılmış ve altta yumurta dizisi, üzerinde Korinth başlığının üst bölümü işlenmiştir.

KN 3 (Kb3); Korinth Başlığı; Res.3

Y: 27, AYY:13, ÜG:46, ÜU: 65

Bir yönü dörtgen, diğer yönü yarım yuvarlak sütuna ait Korinth başlığıdır. Volütler kırık, yaprak yüzeylerinde kırılma ve aşınmalar vardır. Başlığın yarım yuvarlak kısmında 4, diğer yan kenarda 2 kaulis görülmekte, dört volütü bulunmaktadır. Başlığın üst kısmında kaldırma oyuğu, altta ise ikisi bir birine yakın üç adet oyuk görülmektedir.

KN 4 (Kb4); Normal Korinth Başlığı; Res.4

Y: 45, AYY:17, ÜYY:24, 3YY:32.5, ÜG:55, AÇ:36

Başlığın bir kenarının yarısına yakını eksiktir ve abakus kenarında ve yaprak uçlarında kırıklar vardır. Başlığın korunan bölümünde; iki sıra akantus yaprağı ve üst bölüm tam görülebilmektedir.

⁸² Mimari elemanların tamamı mermer olup, Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi'nde bulunmaktadır. Mimari elemanlar üzerinde Envanter Numarası olmadığı için belirtilmemiştir. Katalogdaki ölçüler cm olarak verilmiş ve aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır.

AÇ : Alt Çap	KPb : Köşe Plaster Başlığı
AF : Arşitrav-Friz	KN : Katalog No
AG : Alt Genişliği	T : Taç Bloğu
AU : Alt Uzunluğu	Ü : Uzunluk
AYY : Alt Yaprak Yüksekliği	ÜG : Üst Genişliği
D : Derinlik	ÜU : Üst Uzunluğu
G : Genişlik	ÜYY : Üst Yaprak Yüksekliği
Ib : Normal Ion Başlığı	Y : Yükseklik
K : Kalınlık	2YY : İkinci Yaprak Yüksekliği
Kb : Normal Korinth Başlığı	3YY : Üçüncü Yaprak Yüksekliği
Kçb : Korinth Çift Başlık	YU : Yastık Uzunluğu
KKPb : Korinth Köşe Plaster Başlığı	

KN 5 (KCb1); Korinth Çifte Başlık; Res.5-6

Y:37, AYY:14, ÜYY:24, AG:36, AU:49, ÜG:62, ÜU:80

Yaprak uçlarında ve köşelerde kırıklar vardır. Alt sıra yapraklar tam işlenmiş olmasına rağmen, üst sıra yaprağın 5 tanesinde detaylar hiç işlenmemiş, birisinde ise sadece çizgi olarak yaprak konturu belirtilmiştir. Üstte her iki kenara yakın yerde birer dübel deliği ve altta ise anathrosis vardır.

2 Köşe Plaster Başlıkları

KN 6 (KKPb1); Korinth Köşe Plaster Başlığı; Res.7

G:74, Y:38, K:66

Köşeden köşeye çapraz olarak kırılmıştır. Kenarlarda ve süslemelerde kırık ve aşınmalar vardır. Bir yan cephe tahrip olduğu için kabaca kaulis çanağı ve yaprakların yerleri belirlenebilmektedir. Üstte; biri kare, diğeri dikdörtgen iki oyuk açılmıştır.

KN 7 (KPb1); Köşe Plaster Başlığı; Res.8

U:46, G:45, Y:28

Kenar ve köşelerde kırıklar, yüzeyde aşınmalar vardır. Altta inci-payet, üzerinde yumurta dizisi en üstte açık ve kapalı palmet işlenmiş ve köşeden bir yöne; bir açık, bir kapalı, diğer yönde; bir kapalı iki açık dizimdedir.

3 Ion Başlıkları:

KN 8 (Ib1); Normal Ion Başlığı; Res.9-10; Apollon Kutsal Alanı'ndan⁸³

ÜG:89, Y:44 (volüt+abakus), YU:77.5

Abakus köşeleri ve volütlerde kırıklar vardır. Yastık kısmı üstü hizasında köşeye yakın bir yerde 15 cm uzunluğunda bir antik restorasyon yer almaktadır. Abakus lesbos kymationu, yastık kısmı akantus bezemelidir. Bazı yapraklar yarım kalmıştır. Üstte ortada kaldırma deliğinin her iki kenarında dikdörtgen oyuklar görülmektedir.

KN 9 (Ib2); Normal Ion Başlığı; Res.11; Apollon Kutsal Alanı'ndan⁸⁴

ÜG:91, Y: 45 (volüt+abakus), YU:82

Volüt kenarlarında ve abakus köşelerinde kırıklar vardır. Abakus kısmına yüzeysel olarak işlenmiş olan lesbos kymationu tam bitirilmemiştir. Yastık kısmı çanak şeklinde bir akantus yaprağından çıkan simetrik iki filiz ve rozet bezemelidir. Başlığın üst yüzeyinde ortada kaldırma deliği yeri her iki kenarında da dikdörtgen oyuklar vardır.

4 Arşitrav-Friz Blokları:

KN 10 (AF1); Arşitrav-Friz Bloğu; Res. 15-16; Bizans Güney Suru dolgusundan

U:160, G:38, Y:38, AG:30, ÜG:32

Üstte kenet yerlerinin yan blokla birleşen kenarları ve arşitravin sol alt kısmı kırıktır. Köşeye gelen bir bloktur. Üst faskiada Grekçe, baş kısmı eksik ve bir asma yaprağı ile son bulan "... ΝΕΠΟΙΗΣΕΝΤΗΝΚΡΗΝΗΝ", "..... çeşmeyi yaptırdı" yazılıdır⁸⁵.

Frizde sağ köşede çanaktan çıkan bir ranke sağa ve sola doğru devam etmektedir. Bloğun üstünde her iki kenarda, yandaki blokla birleşme yerlerinde bulunan kenetler, yapıdaki konstrüksiyonun sağlamlığını göstermektedir. Bloğun altında, orta kısmı kanallı, 8 cm genişliğinde bir soffit yer almaktadır.

KN 11 (AF2); Arşitrav-Friz Köşe Parçası; Res.17

G:39.5, Y:36, D:25

Arşitrav-friz bloğunun arşitrav üst bölümü ile friz kısmıdır. Arşitrav tacı ve yaprak uçlarında kırıklar vardır. Bezeme merkezi frizin köşesine yerleştirilmiş ve buradan simetrik olarak her iki yöne doğru devam etmektedir.

KN 12 (AF3); Arşitrav-Friz Bloğu; Res.18-19

U:160, Y:46, ÜG:44, AG:42

Köşeye gelen bir bloktur. Ortadaki akantus ve her iki kenardaki çanaklı bezemeler simetrik olarak

⁸³ Ferrero 1997, 241-242, Fig.7; Ferrero 2002, 20, Fig.32-33.

⁸⁴ Ferrero 1997, 242-243, Fig.8; Ferrero 2002, 21, Fig.34.

⁸⁵ Sögüt 2002, 194.

devam etmektedir. Alt kısmında 7,5 cm genişliğinde bezemesiz bir soffit vardır.

5 Taç Blokları:

KN 13 (T1); Normal Podyum Tacı; Res.20

G:65, K:58, Y:22

Kireç harçlı bir duvarda kullanıldığı için etrafında harç kalıntıları vardır. Taç kısmının üst kenarı çekiçle kazınmıştır. Taç kısmında en üstteki düz bölümün orta alt kenarında Γ harfi bulunmaktadır.

KN 14-15 (T2-3); Taç Bloğu⁸⁶; Res.21-22

K:15, Y:29, U:89 (büyük), U:43 (küçük).

Aynı yapıya ait olan biri büyük diğeri küçük iki mimari elemandır. Küçük olanın alt ve bir yan kenarı kırıktır. Büyük olanın ise her iki kenarında kırıklar olmakla birlikte; her iki yanda ve altta anathrosis, üstte ve arkada ise kaba yonu bulunmaktadır. Üstte her iki kenarda kenet, ortada ise dübel deliği yer almaktadır.

⁸⁶ Stročka 1978, 902, Abb.18.

Res. 1
KN1 (Kb1)
numaralı başlık

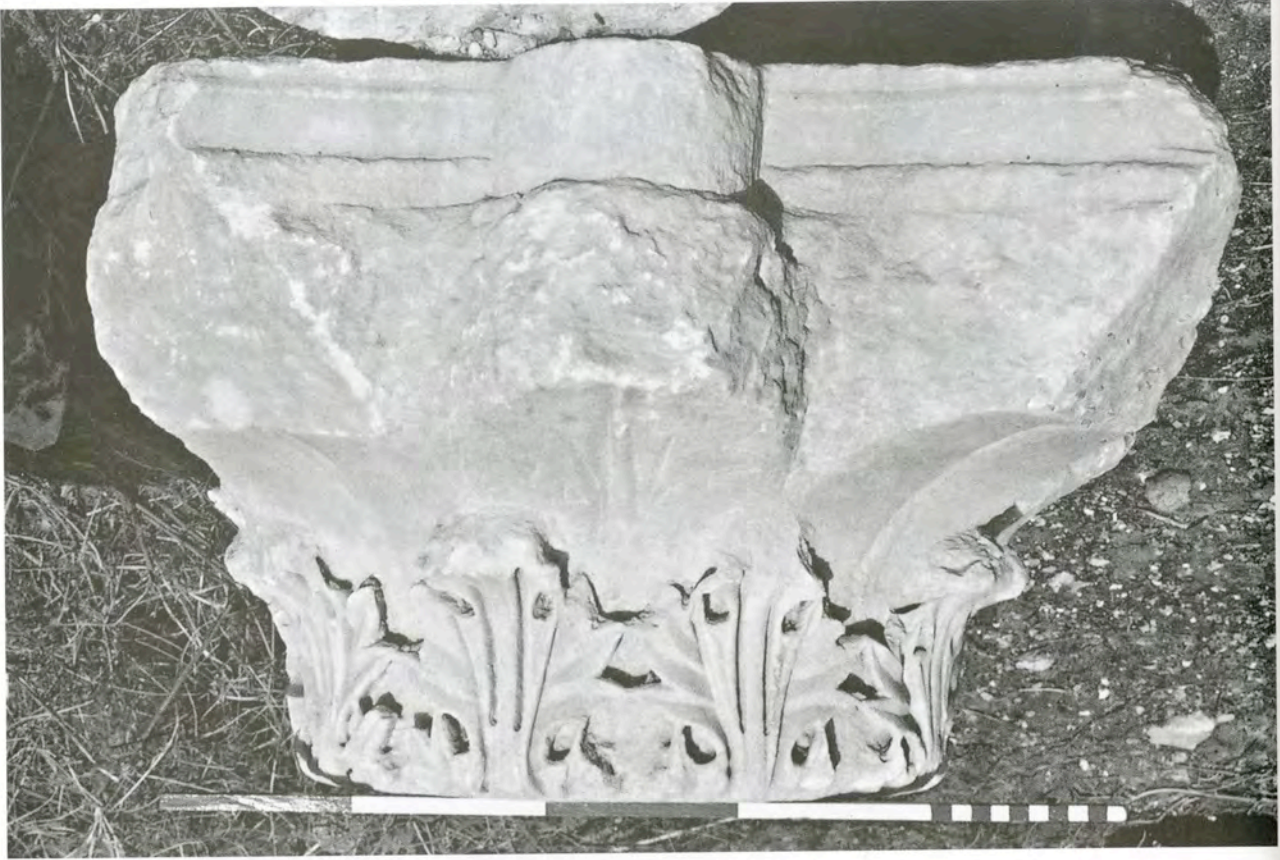
Res. 2
KN2 (Kb2)
numaralı başlık

Res. 3
KN3 (Kb3)
numaralı başlık

Res. 4
KN4 (Kb4)
numaralı başlık

Res. 5
KN5(KÇb1)
numaralı başlık

Res. 6
KN5(KÇb1)
numaralı başlık detayı

Res. 7 KN6 (KKPb1) numaralı başlık

Res. 8 KN7 (KPb1) numaralı başlık

Res. 9
KN8 (Ib1)
numaralı başlık

Res. 10
KN8 (Ib1)
numaralı başlık

Res. 11
KN9 (Ib2)
numaralı başlık

Res. 12 Güney Roma Hamamı'nda doğu yönde bulunan sütunlar ve başlık

Res. 13 Ib3 numaralı başlık

Res. 14
Güney Roma
Hamamı'na ait başlık
parçalarından detay

Res. 15
KN10 (AF1) numaralı
arşitrav-friz bloğu

Res. 16
KN10(AF1) numaralı
arşitravın dar kenarı ve
arka bölümü

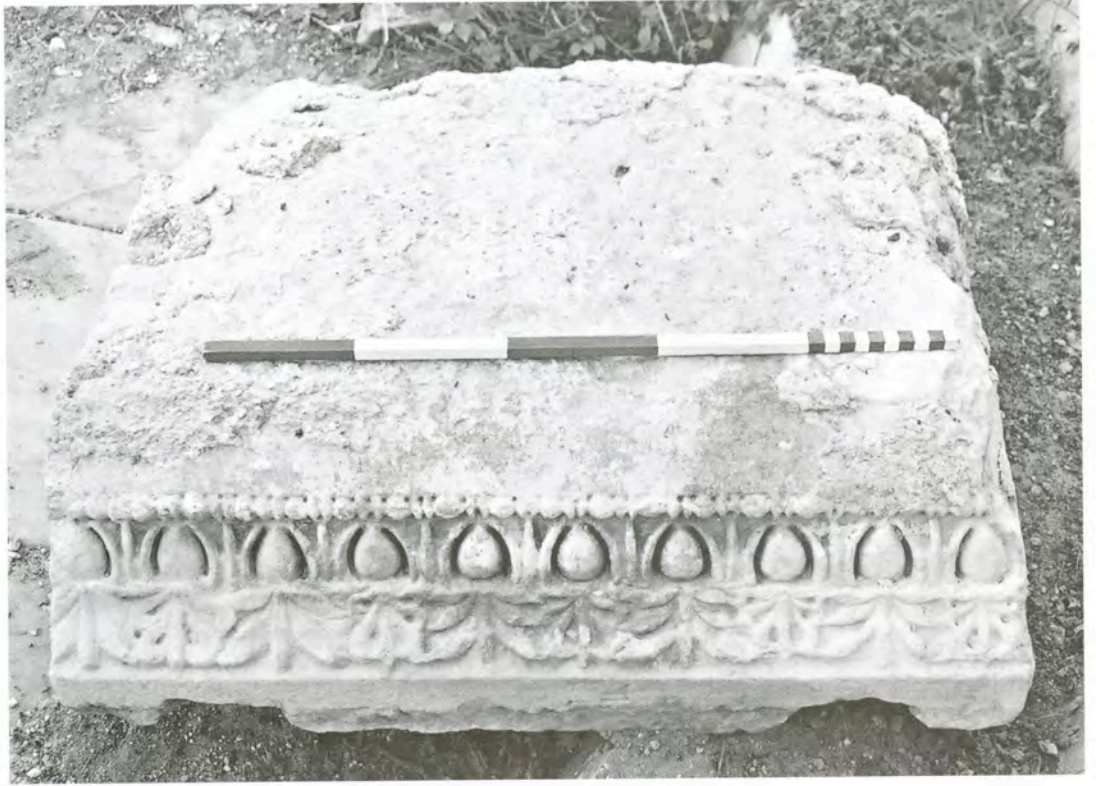

Res. 17
KN11 (AF2) numaralı
arşitrav-friz köşe parçası

Res. 18
KN12 (AF3) numaralı
arşitrav-friz bloğu

Res. 19 KN12 (AF3) numaralı arşitrav-frizin detayı

Res. 20 KN13 (T1) numaralı taç bloğu

Res. 21 KN14 (T2) numaralı taç bloğu

Res. 22 KN15 (T3) numaralı taç bloğu